

Ute att vara inne?

“Mitt hem är min borg” är ett gammalt ordspråk med betydelsen att hemmet är en skyddad plats från omvärldens “faror”. Så ska det givetvis helst vara men när det gäller inomhusrelaterade hälsoproblem är detta tyvärr inte fallet. En alltför vanlig anledning till att man söker hjälp eller blir remitterade till landets Arbets- och Miljömedicinska kliniker är det faktum att man upplever att man mår dåligt och blir sjuk i sin hem- eller arbetsmiljö. Hur kan detta komma sig?

När människan lärde sig att behärska elden gav det oss också möjlighet att söka skydd från väder, vind och rovdjur i grottor och vi skapade på detta sätt våra första “bostäder”. Sedan dess har det hänt åtskilligt och då inte bara ifråga om hur våra bostäder har utvecklats utan vi ställer också krav på vårt boende och de aktiviteter vi väljer att företa oss inomhus. Idag ska våra bostäder inte bara ge oss skydd mot den yttre miljön utan även tillhandahålla komfort; krav som dessutom kan se olika ut för olika familjemedlemmar avseende ljus, ljud, värme och inredning. Vi utför dessutom majoriteten av våra aktiviteter inomhus: lagar mat, tvättar, badar, städar, tränar, arbetar, tänder ljus och brador. Vi för in växter, djur, textilier, plaster, elektriska och kemiska produkter. Allt detta ställer stora tekniska krav på vårt boende och sätter sin prägel på inomhusmiljön; inte bara i form av ljusförhållanden, akustik, doft och temperatur utan även i fråga om luftkvaliteten och vilka föroreningar vi blir exponerade för.

Hur hälsosam miljön i våra hem och dominerande inomhusmiljöer är har stor påverkan på vårt allmänna välbefinnande då vi spenderar merparten av vår tid inomhus. Man brukar räkna med att vi i snitt tillbringar mellan 80-95 procent av dygnets timmar i någon form av inomhusmiljö. Detta kan låta mycket men om man börjar summera sin inomhustid en genomsnittlig dag så inser man snabbt att detta stämmer för de flesta av oss.

Vad är då en ohälsosam inomhusmiljö och hur påverkas vi av denna? Detta är en fråga som är oerhört svår att besvara. Inte bara för att det har att göra med en individs subjektiva smak och/eller fysiologiska känslighet

(vilka kan yttra sig i många olika och individuella hälsobesvär huvudvärk, eksem, hosta, heshet, torra slemhinnor, andningssvårigheter, utslag, koncentrationssvårigheter, led- och muskelsmärk mm.), utan även för att vi inte vet hur eller vad som orsakar dessa symtom. Det vi med säkerhet vet idag (och har vetat i flera tusen år) är att det finns klara samband mellan rapporterad inomhusrelaterad ohälsa och vistelse i fuktskadade byggnader men exakt vad i dessa byggnader som orsakar detta är fortfarande inte klarlagt.

I detta nummer har vi försökt fokusera på och belysa några av alla de faktorer i vår inomhusmiljö som vi vet påverkar vår hälsa och välbefinnande och vad vi kan göra åt dem.

Emilie Stroh

Miljöhygieniker

emilie.stroh@skane.se

Arbets- och miljömedicin i Lund

1. Ledare: Ute att vara inne?

2. Kalender.

Länkhjälp.

Ny hemsida.

3. Kan plastmjukgörare ge allergi och astma?

Minska risken för mögeltillväxt hemma!

4. Belysning så mycket mer än “bara ljus”!

Mys med ljus och dofter -

farligt eller hälsosamt?

5. Ventilation - Konstgjord andning?

Mögellukt behöver inte betyda mögel.

6. MEBA utan papper och penna.

Bättre lite skit i hörnen....?

7. Hud- och luftrörsproblem på grönländsk bank.

8. På uppdrag i Bullerbyn.

Slottsparken i Malmö. Foto: Zoli Mikoczy

LÄNKHJÄLP

I dagens texter blir det allt vanligare med länkar. Vi använder oss så klart av detta även i Bulletin, och hänvisar i dessa ofta till rapporter eller äldre nummer av Bulletin.

Tyvärr är länknamn till våra hemsidor ofta långa och otympliga att skriva ut i sin helhet. Här kommer lite tips för att lättare hitta:

AMM:s hemsida:

<http://www.skane.se/labmedicin/amm>

För rapporter sök vidare under:

Publikationer/Rapporter från AMM

För äldre nummer av Bulletin sök:

Publikationer/Bulletin - Nyhetsbrev från AMM

För kurser - utbildningar sök under:

Utbildningsaktiviteter

För helt klickbara länkar se vår elektroniska utgåva av Bulletin:

<http://www.skane.se/labmedicin/amm/bulletin>

NY HEMSIDA

Under hösten/vintern kommer AMMs hemsida att flytta och vi kommer att få en ny web-adress.

Länkar till rapporter eller tidigare nummer av Bulletin som vi anger i denna Bulletin kommer att fungera som vanligt. Vi återkommer i kommande nummer med mer info om nya hemsidan.

KALENDER

ARBETS- OCH MILJÖMEDICIN

■ HALVDAGSSEMINARIUM: NYA FÖRESKRIFTEN 2015:4 OM ORGANISATORISK OCH SOCIAL ARBETSMILJÖ

Hur ska Företagshälsovården bidra till att förebygga stress och mobbning i framtidens arbetsliv?

Vilka utmaningar och möjligheter ger den nya föreskriften?

Välkommen till en eftermiddag som inleds med lunch och ger utrymme för diskussioner med experter och kollegor!

- Ulrich Stoetzer, Arbetsmiljöverket, presenterar föreskriften.
- Stefan Blomberg, Arbets- och miljömedicin, Linköping, föreläser om kränkande särbehandling/mobbning.
- Lokala representanter från Arbetsmiljöverket deltar i diskussioner.

Datum: Fredag 11 mars 2016, 13-16, lunch från 12.

Plats: Centralt i Malmö, lokal meddelas senare.

Målgrupp: Företagshälsovårdens personal och arbetsmiljökonsulter.

Begränsat antal deltagare, psykologer och beteendevetare prioriteras.

Kontakt & Intresseanmälan: lars.havewald@skane.se

■ UTBILDNINGSDAG: MEDICINSKA KONTROLLER VID VIBRATIONSEXPONERAT ARBETE

Datum: Tisdag 10 maj 2016, heldag

Plats: Skånes universitetssjukhus, Lund. Föreläsningssal F5.

Målgrupp: Företagssköterskor, ergonomer, företagsläkare och andra yrkesgrupper som utför dessa undersökningar, t.ex. skolsköterskor.

Mer info om utbildningsdagen kommer att finnas på vår hemsida.

Vid frågor Else Åkerberg Krook

kontakta: 046-177924

else.akerbergkrook@skane.se

Ulla Andersson

046-173158

ulla.bk.andersson@skane.se

YRKES- OCH MILJÖDERMATOLOGI

■ SYMPOSIUM: ALLERGIC CONTACT DERMATITIS – A DISEASE WITH MANY FACETS AND OFTEN POSSIBLE TO CURE

YMDA håller i samarbete med The European Environmental Contact Dermatitis Research Group (EECDRG) ett symposium. Ledande forskare från 12 olika länder kommer att förmedla det senaste inom kontaktallergiområdet och hur man arbetar för att undvika att fler får kontakteksem.

Datum: Fredag 22 april 2016

Plats: Jubileumsaulan på SUS, Malmö.

Målgrupp: De med särskilt intresse för arbetsmedicin generellt och kontakteksem speciellt

För mer info: Lena Svensson lana.a.svensson@skane.se

■ ESCD-KURS: KEMI INOM YRKESDERMATOLOGI

European Society of Contact Dermatitis (ESCD) håller en kemikurs i Malmö som arrangeras av YMDA i samarbete med Laboratoire de Dermato-Chimie i Strasbourg.

Datum: 25-27 maj 2016

Plats: Sal Tidskriften, MFC, ingång 59 SUS, Jan Waldenströmsgata 5, Malmö

Målgrupp: Hudläkare, arbetsmedicinare, apotekare, kemister och biologer som vill lära sig mer om kemin bakom kontaktallergi och hur man har nytta av kemiskt kunnande vid yrkesdermatologiska utredningar.

Program & anmälan: <http://www.escd.org/meetings/>

För mer info: Malin Engfeldt malin.engfeldt@skane.se

Kan plastmjukgörare ge allergi och astma?

Det har diskuterats ifall kemikalier kallade ftalater, som finns i många produkter, kan ge upphov till allergi och astma. Två litteraturöversikter från 2014 och 2015 har granskat vetenskapliga artiklar på området.

Det noterades att allmänheten är påtagligt exponerad via bland annat föda och inomhusmiljö. I ett flertal studier har ftalater kopplats till skadlig cellpåverkan, allergi och astma, med starkast samband för dietylhexylftalat (DEHP). Samtidigt påpekades att nuvarande kunskapsläge inte räcker för att slå fast orsakssamband.

I den ena översikten rekommenderades för säkerhets skull en minskad exponering genom att undvika processad mat, mat förvarad i plast, hygienprodukter med ftalater, PVC-material inomhus och genom att minska mängden damm inomhus.

Samtidigt kan noteras att i en tredje omfattande litteraturöversikt om riskfaktorer för astma, så nämns inte ftalater. Dock påpekas det att många faktorer kopplats till astma i "observationsstudier" som inte kan ge säkra slutsatser kring orsak och verkan. I väntan på ytterligare kunskap rekommenderades en minskning av tobaksrökning, luftföroreningar inne och ute, exponeringar i arbetet, barnfetma, samt en uppmuntran till högre intag av frukt och grönsaker.

Jonatan Axelsson
Specialistläkare
jonatan.axelsson@skane.se
Arbets- och miljömedicin i Lund

MINSKA RISKEN FÖR MÖGELTILLVÄXT HEMMA

- TRE ENKLA PRINCIPER ATT KOMMA IHÅG

Mögeltillväxt associeras normalt till byggnader med vattenskador eller fuktproblem. Dock kan tillförsel av mycket fukt i byggnader alltid öka risken för mögeltillväxt, men det är möjligt att minska denna risk genom att följa tre enkla principer:

Torka ut möglet!

Vatten är den kritiska faktorn för att mögel ska kunna växa inomhus. Om det är tillräckligt torrt har möglet inga möjligheter att växa till. Det finns tre huvudsakliga sätt att minska problemet: minska vattentillförseln, öka utförseln av vatten från byggnaden och undvik kondens.

Minska fukt in i huset OCH Ventilera ut fukten

- Ventilera! Se till att den mekaniska ventilation är på och fungerar som den ska.
- Öka ventilationen vid matlagning eller andra tillfällen som bidrar med extra fukt i huset.
- Stäng dörrar till våtutrymmen (badrum, tvättstuga) så fungerar ventilationen mer effektivt.
- För att öka ventilationssystemets effekt ska det rengöras, helst en gång per år men minst en gång vart fjärde år.
- Övervattna inte växter inomhus.
- Torka tvätt i välventilerade utrymmen.
- Torka av våta ytor: t.ex. duschdörren/väggar efter duschen, för att minska avdunstning.
- Kontrollera vattenledningar och rör regelbundet för att minska risken för läckage. Uppstår spill eller läckage av stora mängder vatten, torka upp omedelbart och på ett korrekt sätt.

Undvik kondens!

Fuktfläckar på väggar uppstår när temperaturen där oftast är lägre vilket medför ökad relativ fuktighet och därmed risk för att kondensvatten bildas. Minimera risken genom att:

- Tätta fönster och ytterdörrar där det finns ett värmeläckage.
- Luta inte möbler, som säng eller tunga skåp, på kalla ytterväggar.

Svälta ut möglet!

För att mögel ska kunna växa krävs näring. Där det är svårt att undvika hög luftfuktighet, som i badrum, är det viktigt att minska tillgången till näringsämnen för mögel, genom att:

- Städa duschrum, tvättstuga, grovkök: ta bort smuts och jord regelbundet.
- Ta bort sådant som är lätt för mögel att växa på: komposterbart material, sopor, våta matpaket (t.ex. yoghurtpaket).

Minska antalet mögelsporer!

Hög koncentration av mögelsporer i byggnaden ökar risken för mögeltillväxt. Därför är det viktigt att man städar upp och sanerar ordentligt om man upptäcker mögelfläckar. Kontrollera kylskåp, frukt och växter regelbundet: rensa bort det som är möjligt omedelbart.

Genom att följa dessa enkla principer kan du enkelt minska riskerna för mögeltillväxt i ditt eget hus.

Yujing Li
Tek. Dr. vid LTH
yujing.li@byggtek.lth.se
Byggteknik vid Lunds Tekniska Högskola

Ögat och vår syn förmedlar cirka 80 procent av det sammanlagda intrycket från våra sinnen och är därmed ett av våra viktigaste organ för hur vi uppfattar omvärlden. Våra synintryck förmedlas till oss genom att ljus träffar föremål runt omkring oss och därefter reflekteras in i vårt öga där det skapas ett synintryck av vår omgivning. Ljuset gör det inte bara möjligt för oss att uppfatta och förstå vår omgivning utan påverkar även vår biologiska klocka och dygnsrytm samt kan förmedla känslomässiga upplevelser. Ljushållandena i våra hem och på våra arbetsplatser är därför viktiga både för vårt fysiska och psykiska välbefinnande.

Ljuset styrka och hur det fördelas i ett rum har stor betydelse för hur vi uppfattar rummets kontraster, färger och skuggor. Starkare belysning i ett rum ger klarare och skarpere färger och hur det fördelas i rummet påverkar hur vi uppfattar atmosfären. Behovet av ljus är individuellt och ökar med åldern vilket gör det viktigt att kunna reglera ljuset i ett rum beroende på vem som vistas där. Det bör inte vara för stora skillnader i ljusets styrka och fördelning eftersom det tvingar ögat att hela tiden anpassa sig för olika förhållanden vilket på sikt kan orsaka trötthet och huvudvärk. Av samma skäl är det viktigt att undvika belysning som ger hårda skuggor, t.ex. från en enskild starkt lysande punktkälla.

Belysning så mycket mer än "bara ljus"!

Vi upplever bländning när ögat utsätts för ljus med högre ljusnivå än vad det är vant vid, t.ex. när vi kommer ut i solljuset från ett mörkt rum. Likaså kan alltför ljusa eller högblanka ytor ge upphov till bländning och störande reflexer vilket är både trötande och ger obehag. För att undvika detta är det viktigt att kunna rikta belysningen och vid behov skärma av ljus från armaturer och fönster. När vi utsätts för bländning måste vi anstränga våra ögon för att se tydligt, vilket kan orsaka ögonbesvär. Det finns en direkt koppling mellan ögonbesvär (ljuskänslighet, ögontrötthet, ögonirritation etc.) och ökade besvär från nacke, axlar och skuldror, vilket för vissa individer kan leda till sjukskrivningar.

Felaktigt val av belysning och dess placering kan skapa stress, oro, huvudvärk och trötthet men med rätt belysning kan det göra oss mer fokuserade (eller avslappnade), pigga och kreativa. Ett viktigt faktum att ha "för ögonen" när vi inreder så väl våra hem som våra arbetsplatser och offentliga miljöer.

Hillevi Hemphälä

Forskare med inriktning mot synergonomi, BSc Optometry

hillevi.hemphala@design.lth.se

Designvetenskaper, Ergonomi och Aerosolteknologi, Lunds Tekniska Högskola (LTH)

Emilie Stroh

Arbets- & Miljömedicin

Mys med ljus och dofter - farligt eller hälsosamt?

Partiklar, speciellt de mycket små, anses påverka både andningsvägarna och hjärt-kärlsystemet men mycket är fortfarande okänt om detta. Att partiklar i arbetsmiljön kan vara farliga förstår de flesta men att myset i hemmet skulle kunna göra oss sjuka är en främmande tanke.

Vi har i vetenskapliga undersökningar tillsammans med avdelningen för Ergonomi och Aerosolteknologi genomfört en rad experiment. Vi har undersökt hur små partiklar som bildas när vi steker kött, tänder stearinljus, använder diskmedel eller tvättmedel påverkar hjärtrytmen och luftvägarna. I experimenten har partiklar som bildas från

dess processer letts in i en exponeringskammare där vi mätt antalet partiklar i olika storlekar och effekten på hjärtrytm och luftvägarna hos de försökspersoner som suttit i kammaren. Effekterna av dessa exponeringar har jämförts med de som uppmäts när personerna har utsatts för ren luft.

Resultaten är inte färdiganalyserade, men vi har sett en tendens till att försökspersonerna blir bättre i näsan och svalget när de utsätts för små doftpartiklar. Vi har också sett att inflammationsprocesser och hjärtrytm kan påverkas. Om detta är bra eller dåligt vet vi inte än, kanske är det bara bra att mysa med ljus och dofter så här i den mörka årstiden!

Katrin Dierschke

Specialistläkare

katrin.dierschke@med.lu.se

Arbets- och miljömedicin i Lund

VENTILATION - KONSTGJORD ANDNING?

Varför behöver du ventilation i ditt hus? De flesta skulle nog svara att det är för att få in frisk luft. Detta är givetvis sant men bara halva sanningen; ventilationen är minst lika viktig för att vi ska föra ut skadlig och dålig luft ut ur våra bostäder och arbetslokaler. Enligt EPA, United States Environmental Protection Agency (USAs motsvarighet till svenska Naturvårdsverket), innehåller inomhusluften 2-5 gånger så höga halter av luftföroreningar (ibland upp till 100 gånger så höga halter) jämfört med utomhusluften.

Hur kommer det sig då att luften i våra hem är så dålig? Det är inte bara vi själva som avger luftföroreningar i form av t.ex. koldioxid utan även de material, produkter och aktiviteter vi utför i våra hem påverkar inomhusluften. Exempel på detta är: växter, husdjur, matlagning, tända ljus, städning och städprodukter, textilier och ytskikt.

Vi har alla någon gång befunnit oss i ett rum där vi upplevt luften som "dålig". Det kan vara allt ifrån känslan av att "syret inte räcker till", att luften är varm, fuktig och instängd till att vi upplever obehagliga lukter, får ont i huvudet, svårt att fokusera och blir trötta. Ibland är dessa känslor påtagliga och ibland upplever vi dem inte förrän vi lämnar rummet och kommer ut i friska luften. Luftkvaliteten påverkar inte bara vår hälsa och komfort utan även vår prestationsförmåga. Studier har visat att det vid

en fördubbling av tillgången på frisk luft (från 10 l/s och person till 20 l/s person) så fördubblades även prestationsförmågan hos kontorspersonal. Trots att inomhusluften och dess kvalitet påverkar oss så påtagligt och drastiskt har vi ofta förvånansvärt dålig koll på hur (om!) vårt ventilationssystem fungerar och skicket på detta.

Upplever man att det är dålig luft i hemmet bör man se över sitt ventilationssystem; är till- och frånluftsdoen rena? När rengjordes köksfläkt, fläktfilter och ventilationskanalerna i huset? Är det rätt luftomsättning i de olika rummen? Vissa saker kan man kontrollera själv andra kan man behöva hjälp med att kontrollera eller rätta till från fastighetsägaren eller en ventilationsfirma.

Vill du läsa mer om hur ventilation fungerar eller om du vill ha råd och tips kring åtgärder du själv kan göra för att förbättra denna så besök www.svenskventilation.se.

När kontrollerade DU ditt ventilationssystem senast?

Emilie Stroh

Miljöhygieniker

emilie.stroh@skane.se

Arbets- och miljömedicin i Lund

MÖGELLUKT BEHÖVER INTE BETYDA MÖGEL

Ett vanligt förekommande problem i byggnader från 1950 till 1970-talet är att man upplever mögellukt. Vad många inte känner till är att denna inte alltid beror på mögel utan ofta på ett ämne, kloranisoler, vilket bildas då träskyddsmedel (klorfenoler) kommer i kontakt med fukt och mikroorganismer. Vanligen är lufthalterna extremt låga, men kan ändå upplevas som obehagliga och störande då människans luktröskel är extremt låg för flera av de varianter av kloranisoler som vanligen förekommer.

Vill du veta mer kan du läsa artikeln i dess helhet på:

[Indoor Air](#)

Chloroanisoles may explain mold odor and represent a major indoor environment problem in Sweden.

Emilie Stroh

Miljöhygieniker

emilie.stroh@skane.se

Arbets- och miljömedicin i Lund

MEBA utan papper & penna

MEBA (Medicinska kontroller vid ergonomiskt belastande arbete)-metoden – har utvecklats på Arbets- och miljömedicin i Lund. MEBA bygger på en sedan länge använd forskningsmetod för klinisk undersökning av arbetsgrupper som har besvär i nacke, armar och händer. Metoden har anpassats för användning i företagshälsovården (FHV). Då genomförs först en enklare undersökning (screening) som omfattar samtliga arbetstagare och sedan en fördjupad undersökning av dem som har pågående besvär. Den lämpar sig att användas i många branscher på grupp nivå, till exempel byggbranschen, hemsjukvården och inom industrin.

Syftet med MEBA är framförallt att upptäcka tidiga tecken på ohälsa, skydda känsliga individer och att upptäcka skadliga arbetsmiljöer. MEBA har ett brett användningsområde och kan användas förebyggande i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Metoden är välbeprövad av ergonomer runt om i Sverige. I takt med att MEBA spridits och använts har önskemål framförts om att göra metoden mera användarvänlig.

MEBA kan nu laddas ner som ett digitalt formulär som fylls i vid den medicinska kontrollen. Formuläret ställer automatiskt en rad olika diagnoser baserat på undersökningens resultat. Data för gruppen sammanställs sedan i ett Excelark.

Dessutom har vi kompletterat materialet med en rapportmall och en PowerPoint-presentation för att underlätta återkopplingen till beställaren. Nya MEBA innefattar alltså fyra dokument:

- Ett interaktivt formulär för den medicinska kontrollen av en patient

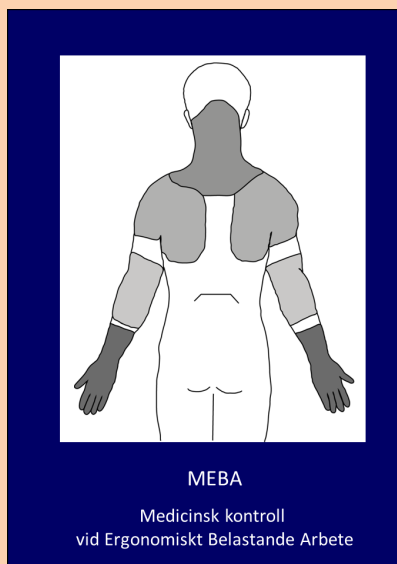
- Ett Excel-dokument med resultat på grupp nivå
- En Word-rapport med diagnoser och smärta på grupp nivå
- En PowerPoint-presentation med tabeller och referenser

Vi vill sprida denna nya möjlighet att använda MEBA metoden. Detta kommer att underlätta för ergonomerna i sitt arbete med att kartlägga och riskbedöma muskuloskeletal besvär. MEBA kan med fördel användas som del av en hälsoundersökning. Vi vill nu få kontakt med ergonomer och andra yrkesgrupper inom FHV för att ytterligare presentera metoden.

På AMM i Lund har ergonomer utbildats i MEBA under många år och 27 april 2016 kommer en kurs att hållas enligt den nya uppdaterade tekniken. Den vänder sig till nya användare och till dig som vill fräscha upp metoden och ta del av det nya. Vi menar att denna evidensbaserade metod, MEBA, är ett viktigt verktyg i kommunikationen med anställda, chefer, arbetsförmedling och försäkringskassa. Det finns säkert fler aktörer!

På hemsidan fhvmetodik.se finns en kort beskrivning av metoden. Här hittar du också kursutbudet.

*Har du några frågor?
Tveka inte att ta kontakt.*

Jenny Gremark Simonsen
Leg. Sjukgymnast/Belastningsergonom
jenny.gremark-simonsen@skane.se
Henrik Enquist
Civilingenjör/yrkeshygieniker
henrik.enquist@skane.se
Arbets- och miljömedicin i Lund

BÄTTRE LITE SKIT I HÖRNEN...?

Om alla Sveriges forskare skulle stanna hemma från jobbet samtidigt, skulle det märkas? Nej, säkert inte. Om frågan istället hade rört alla Sveriges städare skulle detta inte undgå någon. Landet hade stannat upp, och många viktiga samhällsfunktioner hade blivit allvarligt påverkade.

Städare är Sveriges tionde vanligaste yrke, med anställda som utsätts för skadlig fysisk belastning och starka kemikalier. Inte mycket forskning utförs för denna eftersatta yrkesgrupp, men nu ska ett samarbete mellan Lunds Tekniska Högskola och Medicinska fakulteten jämföra hur olika rengöringsmetoder påverkar städarnas hälsa. En undersökning visar att sprayanvändande, och därmed risken att få spraydroppar och ångor i luftvägarna, är stort. Å andra sidan kan sprayande betyda minskad fysisk belastning. Vad dessa

sprayer egentligen ger ifrån sig kommer att analyseras med avancerade partikel- och gasmätningar. En stor enkätundersökning ska kartlägga vilka problem städarna själva upplever. En läkarledd studie ska sedan genomföras på flera städare i kontrollerad laboriemiljö. Viktiga biologiska markörer kommer att mätas före och efter städning för att öka förståelsen för hur sprayer påverkar lungor och muskler. Projektet kommer att avslutas med att undersöka vad som händer då sprayer byts ut mot alternativa metoder på ett par olika städföretag.

Christina Isaxon
PhD och projektledare
christina.isaxon@design.lth.se
Ergonomi och Aerosolteknologi i Lund

Hud- och luftrörsproblem på grönländsk bank

Inomhusmiljön kan orsaka hud och luftrörsproblem. Detta redovisas i en nyligen publicerad artikel i [International Journal of Circumpolar Health](#) (2015;74:1-7). Ett samarbete med danska motsvarigheten till AMM och YMDA resulterade i att inomhusmiljön visade sig vara en väsentlig del av problematiken hos kontorsanställda på en grönländsk bank.

Efter att kontorslokalerna på Bank of Greenland totalrenoverades 2009 med nya möbler och mattor insjuknade inom ett år 40 procent av de 80 anställda med olika symtom som eksem, hösnuva och nässelutslag. En klinisk undersökning och kontaktallergitestning kunde inte påvisa någon orsak till besvären. Eftersom mattorna och limmet misstänktes flyttades några anställda till rum med olimmade mattor. Detta byte gav ingen väsentlig förbättring av symtomen och därför togs mattorna bort helt, vilket ledde till en klar förbättring. Besvären minskade ytterligare när även de gummibeklädda skrivborden byttes ut.

En förnyad undersökning fyra år senare visade att majoriteten av de drabbade hade blivit friska. Hos ett fåtal med kvarvarande hudbesvär noterades bl.a. hudsvamp och beneksem. Samtliga anställda med

misstänkta inomhusrelaterade besvär erbjöds nu kompletterande utredning. Denna omfattade utvidgad kontaktallergitestning med material från mattorna i kontorslokalerna. Anställda med hösnuva eller eksemliknande besvär kontaktallergitestades och många positiva reaktioner noterades, framförallt för extrakt av en matta med tillhörande lim.

Trots dessa resultat vet vi fortfarande inte vilket eller vilka ämnen som orsakat dessa symptom. Det var alltför komplicerat att försöka hitta enskilda kemiska ämnen i extrakten vilket hade krävt upprepade Grönlandsresor och testning av de kontorsanställda. Denna problematik förvärrades ytterligare då mattillverkarna inte ville redovisa vilka kemikalier som använts vid tillverkningen av mattorna och limmerna. Detta belyser vikten av företagets redovisningsskyldighet av produktinnehåll.

Magnus Bruze

Professor

magnus.bruze@med.lu.se

Erik Zimerson

Yrkeshygieniker

erik.zimerson@med.lu.se

Yrkes- och miljödermatologi i Malmö

Detta är YMDA

Yrkes- och miljödermatologiska avdelningen i Malmö utreder hudsjukdomar som misstänks ha med arbetet att göra, men även sådana som misstänks orsakade av fritidsaktiviteter och faktorer utanför arbetsmiljön. Remiss behövs för utredning och kan skrivas av läkare, företagssköterska, skyddsombud, tandläkare, försäkringskassa eller arbetsförmedling.

Tidsbokning/avbokning: 040-33 78 72 , 040-33 65 16 mellan kl 8.00 – 16.00.

Fler kontaktuppgifter hittar du på

www.skane.se/SUS/YMDA

Behöver DU hjälp från AMM?

Har du medicinska frågor, frågor om arbetsmiljön eller den allmänna miljön? Eller gäller det ett enskilt patientärende? Ring 046-17 31 85 mellan kl 8.30 – 16.00.

Behöver du fråga om analyser, provtagningsutrustning eller remisser? Ring 046-17 31 95 mellan kl 8.30 – 16.00, eller maila: amm@skane.se

Tipsa oss!

Vad vill du läsa om i Bulletin?

Tipsa oss om:

- ämnesområden
- teman
- händelser

som du vill att vi ska skriva om i kommande nummer av Bulletin.

Detta och andra synpunkter på innehåll i Bulletin kan du maila till:

bulletin@skane.se

Referenser

Saknar du referenslistor i Bulletin's artiklar?

Vi har valt att inte använda oss av dessa långa platskrävande listor.

Om du känner att du vill ha mer kött på benen, hör av dig via mail till respektive artikelförfattare.

Då får du hjälp med lämpliga referenser och länkar.

På uppdrag i Bullerbyn

Mätning av buller i miljöer utanför arbetet, dvs. främst i hemmiljö, kan stöta på svårigheter både praktiskt och när det gäller tolkning av resultaten. Följande två exempel ur verkligheten är tänkta att illustrera detta.

Att bo mitt i en vindkraftpark

Ett bostadshus är beläget i ett skogsområde och är omgivet av 18 vindkraftverk. Det närmaste verket ligger på 965 m avstånd. Vindkraftstornen är 150 m höga och varje verk har en kapacitet på 2 MW. De boende har flyttat från en närliggande stad bl. a. för att slippa buller. De tycker sig ha hamnat ur askan i elden pga. det monotona svischandet från vindkraftsbladen. Bullermätningar utfördes både utomhus och inomhus, dagtid och natt (bara inomhus).

Naturvårdsverket har föreskrivet att samma regler som för industribuller ska gälla för vindkraftverk, dvs. 40 dBA bör inte överskridas utomhus (vid bostadens fasad). I Folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller inomhus [FoHMFS 2014:13](#) finns riktvärden för bedömning om olägenhet för människors hälsa föreligger (30 dBA).

Vid husgaveln uppmättes 35 dBA då det var vindstilla och 50 dBA då det blåste (och vindkraftverken var igång). Inomhus var ljudnivån 27-31 dBA vid olika tider och platser. Således fanns det fog för klagomålen.

Ett par lärdomar gick det att dra från detta fall:

Att mäta buller i skogsmiljö är förknäat med svårigheter. Vad kommer från vindkraftverken och vad är öv-

rigt "buller" från fågelsång, grenverk som fångar vind etc.?

En nattmätning i ett sovrum (då yrkeshygienikern av naturliga skäl inte kunde vara på plats) uppvisades kortvariga värden upp mot 70 dBA! Hade det stormat? Nej, familjens hund hade sovit i rummet och snarakt högljutt. Exemplet visar att det är viktigt med ett kritiskt tänkande och bra kommunikation med de berörda.

Att bo omgiven av grannar med luftvärmepumpar

Ett litet fristående enfamiljshus är beläget i en mindre ort och är omgivet av grannar med luftvärmepumpar på baksidan av sina hus. Den boende upplever sig så störd av bullret från pumparna att sovrummet hade förlagts till källaren. Bullret upplevdes främst som vibrationer, dvs. troligen med frekvenser i det lågfrekventa området eller infraljud. Kommunens miljökontor var inkopplade men intog en avvaktande attityd.

Naturvårdsverkets strängaste riktlinjer för denna typ av bullerpåverkan gäller nattetid mellan kl 22-07, då ljudnivån på tomten (inte närmare specificerat var; vissa kommuner tillämpar tomtgräns) inte ska överstiga 40 dBA. Mina mätningar gjordes därför mellan kl. 5 och 6 på morgonen då alla värmepumparna var igång.

Vid tomtgränsen åt två väderstreck uppmättes 42 dBA och vid husfasaden åt ett annat väderstreck 40 dBA, dvs. över eller på riktvärdet. Inga andra betydande ljudkällor fanns. En frekvensanalys visade på inslag av infraljud (ej hörbart) men låga nivåer jämfört med de gränsvärden som finns för arbetsmiljö.

Mätresultaten redovisades för Miljökontoret, men det gick inte att rikta kollektiva krav på bullerdämpning då varje enskild värmepump helt enkelt inte väsnades tillräckligt mycket.

Det som gnar den ene kan vara en plåga för den andre.

Jan-Eric Karlsson

Yrkeshygieniker

jan-eric.y.karlsson@skane.se

Arbets- och miljömedicin i Lund

Bulletin informerar om den arbets- och miljömedicinska samt yrkes- och miljödermatologiska verksamheten vid Medicinsk Service, Skånes Universitetssjukhus i Malmö och Lunds Universitet.

Bulletin utkommer med fyra nummer (varav två tryckta) per år och är gratis.

Adress

Medicinsk Service,
Labmedicin,
Arbets- och miljömedicin,
221 85 Lund
Tel 046-173185

amm@skane.se
<http://ammlund.se/>

Elektronisk utgåva

<http://www.skane.se/labmedicin/amm/bulletin>

Ansvarig utgivare

Håkan Tinnerberg
hakan.tinnerberg@skane.se

Redaktör

Zoli Mikoczy
zoli.mikoczy@skane.se

Layout

Zoli Mikoczy
zoli.mikoczy@skane.se

Prenumeration och adressändring

Guðrun Persson
guðrun.persson@skane.se

Tryck

Media-Tryck, Lunds Universitet

ISSN

2000-3633

Artiklar publicerade i Bulletin får reproduceras mot uppgivande av källa.

LANDSTINGET BLEKINGE

REGION
KRONOBERG

BÄSTA LIVSPÅLSEN
Region Halland

LUNDS
UNIVERSITET

